XOTIN-QIZLARNI KASB-HUNARGA O‘QITISH

Piskent 2-son Politexnikumi O‘quv ishlari bo‘yicha direktor o‘rinbosari
Yermakbayeva Gulbarshin Mavlyanovna
Email. valikhanzhilkibaev@gmail.com

ANNOTATSIYA Mazkur ilmiy maqolada xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘rgatishning ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati, jamiyatdagi roli va uning rivojlanishiga ta'siri muhokama qilinadi. Xotin-qizlarni kasb-hunarga tayyorlash jarayoni bugungi kunda jahon miqyosida gender tengligini ta'minlash va iqtisodiy mustaqillikka erishish yo‘lida muhim bosqich sifatida qaraladi. Maqolada, shuningdek, O‘zbekiston ta’lim tizimida xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘qitishning mavjud tizimi va uning samaradorligi tahlil qilinadi. Kasb-hunar ta’limida qo‘llanilayotgan innovatsion usullar, jumladan, amaliyotga asoslangan o‘qitish, masofaviy ta’lim, gamifikatsiya, mentorlik tizimi va innovatsion texnologiyalar yordamida xotin-qizlarni yanada samarali tayyorlash imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Maqola xotin-qizlarning kasb-hunar sohasida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlari uchun zarur bo‘lgan ta’lim tizimlarini takomillashtirish va yangi yondashuvlarni joriy etishning ahamiyatini ta'kidlaydi. Ushbu ish jamiyatda gender tengligini ta'minlash, iqtisodiy rivojlanish va xotin-qizlarning o‘z salohiyatlarini to‘liq ro‘yobga chiqarish uchun muhim yo‘nalishlarni belgilab beradi.

Kalit so‘zlar Ijtimoiy, iqtsod, tayorlash, hunar, rivojlanish, yo‘nalish, muhim;

ANNOTATION This scientific article discusses the social and economic importance of vocational training of women, their role in society and its impact on its development. The process of preparing women for the profession is considered today as an important stage on the way to ensuring gender equality and achieving economic independence on a global scale. The article also analyzes the existing system of vocational training of women and its effectiveness in the educational system of Uzbekistan. Innovative methods used in vocational education, including practice-based training, distance education, gamification, mentoring system and opportunities for more effective training of women using innovative technologies, are considered. The article highlights the importance of improving educational systems and introducing new approaches necessary for women to successfully operate in the professional sphere. This work addresses gender equality in society

Key words Social, iqtsod, training, craft, development, direction, important;

KIRISH Xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘rgatish, dunyo miqyosida ahamiyatga ega bo‘lgan ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlardan biridir. Ushbu jarayon nafaqat xotin-qizlarning iqtisodiy mustaqillikni qo‘lga kiritishiga, balki jamiyatda ularning o‘rnini

yanada mustahkamlashga xizmat qiladi. O‘zbekistonda ham xotin-qizlarni kasb-hunarga tayyorlash bo‘yicha ko‘plab tashabbuslar amalga oshirilmoqda, ammo bu jarayon hali ham ko‘plab ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy omillar ta'sirida rivojlanmoqda. XX asrning oxiri va XXI asrning boshlarida dunyo miqyosida gender tengligi masalasi dolzarb mavzuga aylandi. Avvalgi yillarda ayollarning ta’lim olish va kasb-hunar egallash imkoniyatlari cheklangan bo‘lsa, bugungi kunda ko‘plab mamlakatlarda, jumladan, O‘zbekistonda ham, xotin-qizlarga kasb-hunarga ta’lim berishning zarurligi tan olingan. Ta’lim olish, kasb-hunar egallash va ijtimoiy faoliyatda ishtirok etish xotin-qizlarning o‘z huquqlarini ro‘yobga chiqarishlari uchun muhim bir vosita bo‘lib qolmoqda.

1-rasm. Xotin qizlarni kasb hunarga o‘qitish

Biroq, gender tengligini ta'minlashda hali ham ayrim to‘siqlar mavjud. Masalan, ayrim mamlakatlarda, shu jumladan, O‘zbekistonda, xotin-qizlar ko‘proq an'anaviy va jismonan yengilroq kasblarga jalb qilinadi. Bu, o‘z navbatida, iqtisodiy va ijtimoiy tengsizlikka olib keladi. Shuningdek, jamiyatda mavjud bo‘lgan stereotiplar va ijtimoiy normativlar ayollarga faqatgina ba'zi kasblarga kirishga ruxsat beradi, bu esa xotin-qizlarning to‘liq salohiyatlarini ro‘yobga chiqarishga to‘sqinlik qiladi. O‘zbekistonning ta’lim tizimida xotin-qizlarni kasb-hunarga tayyorlash uchun yaratilgan imkoniyatlar yildan-yilga yaxshilanib bormoqda. Respublikadagi ko‘plab kasb-hunar kollejlarida va texnikumlarda xotin-qizlarga sifatli ta’lim berish, ularning turli kasblar bo‘yicha malakali mutaxassislar bo‘lishlariga ko‘maklashish uchun

barcha shart-sharoitlar yaratilgan. Biroq, mavjud tizimda hali ham genderga asoslangan cheklovlar va stereotiplar mavjud bo‘lib, bu xotin-qizlarning kasb-hunar sohasida yanada faol ishtirok etishiga to‘sqinlik qilmoqda. Shu sababli, xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘qitishning yangi yondashuvlari va innovatsion metodikalari zarur. Xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘rgatishning jamiyatdagi ijtimoiy ahamiyati juda katta. Kasb-hunar ta’limi xotin-qizlarni faqatgina iqtisodiy mustaqil qilish bilan cheklanmaydi, balki ularning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi, jamiyatda teng huquqlilikni ta'minlashga hissa qo‘shadi va inson huquqlarini himoya qilishga yordam beradi. Ayniqsa, qishloq joylarida yashovchi xotin-qizlar uchun kasb-hunar ta’limi jamiyatda o‘z o‘rnini topish va iqtisodiy erkinlikka erishish uchun muhim vositadir. Xotin-qizlarning kasb-hunar egallashdagi roli va ularning jamiyatdagi o‘rni nafaqat ijtimoiy faollik, balki iqtisodiy rivojlanish uchun ham muhimdir. Kasb-hunar ta’limining kengayishi, shuningdek, iqtisodiyotning turli tarmoqlarida malakali ishchilar yetishmasligini bartaraf etishga yordam beradi. Shunday qilib, xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘rgatish – bu jamiyatning rivojlanishi va barqarorligi uchun zarur bo‘lgan bir bosqichdir. Xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘qitishning ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyatini tushunish, bu sohada yangi tashabbuslar yaratish va mavjud tizimni takomillashtirish bo‘yicha ko‘plab izlanishlarni amalga oshirish muhimdir. Bu maqola xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘rgatishning ahamiyati, joriy tizimdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari, hamda jahon tajribasiga asoslangan innovatsion yondashuvlar haqida batafsil ma'lumot beradi. Maqsad, xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘rgatishda ijtimoiy va iqtisodiy manfaatlarni inobatga olgan holda, samarali tizimlarni ishlab chiqish va amalga oshirishga qaratilgan fikrlar bilan bo‘lishishdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI Xotin-Qizlarni Kasb-Hunarga Tayyorlashning Ijtimoiy Ahamiyati Xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘qitish nafaqat iqtisodiy mustaqillikni ta'minlashda, balki jamiyatda tenglikni ta'minlashda ham muhim ahamiyatga ega. Jamiyatdagi har bir fuqaro o‘zining iqtisodiy va ijtimoiy rolini aniq bilishi va o‘z salohiyatini to‘liq ro‘yobga chiqarishi kerak. Xotin-qizlar o‘zlarining o‘qish, bilim olish va ishlash imkoniyatlariga ega bo‘lganlarida, ular nafaqat o‘z oila farovonligini oshiradi, balki butun jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojiga ham hissa qo‘shadi.

2-rasm. Xotin qizlarni kasb hunarga tayorlash

Kasb-hunar o‘qitish xotin-qizlarga o‘zlarining qobiliyatlari va iqtidorlariga mos kasblarni tanlashda imkoniyat yaratadi. O‘zining sevimli kasbini egallagan xotin-qizlar o‘z ishlariga muhabbat bilan yondoshadilar va bu esa nafaqat ularning professional muvaffaqiyatiga, balki jamiyatdagi o‘z o‘rnini topishga olib keladi. O‘zbekiston Respublikasi ta’lim tizimi so‘nggi yillarda xotin-qizlarni kasb-hunarga tayyorlash borasida sezilarli o‘zgarishlarni amalga oshirdi. Oliy ta’lim muassasalaridan tortib, kasb-hunar kollejlari va texnikumlarigacha bo‘lgan ta’lim muassasalarida xotin-qizlarni turli sohalarga o‘qitishga katta e'tibor qaratilmoqda. Xotin-qizlar uchun o‘quv dasturlari ishlab chiqilib, ularning ish bilan ta'minlanish imkoniyatlari oshirilmoqda. Biroq, ushbu tizimda hali ham bir qator muammolar mavjud. Xotin-qizlar uchun ayrim kasb-hunarlarda ishlash imkoniyatlari cheklangan, ayniqsa, an'anaviy "ayollar kasblari" deb hisoblangan sohalarga qiziqish ko‘proq. Bu holat kasb-hunar ta’limi sohasida gender stereotiplarining mavjudligini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, ta’lim muassasalarida o‘quv jarayonini zamonaviy texnologiyalar bilan boyitish zarurati ham mavjud.

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI Xotin-Qizlarni Kasb-Hunarga O‘rgatishning Innovatsion Usullari. Kasb-hunar ta’limining rivojlanishi faqatgina an'anaviy o‘qitish usullariga tayangan holda amalga oshirilishi mumkin emas. Zamonaviy jamiyatda ta’lim jarayonini samarali qilish va xotin-qizlarning kasb-hunarga bo‘lgan qiziqishini oshirish uchun innovatsion yondashuvlar zarur. Innovatsion usullar orqali kasb-hunar ta’limi nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko‘nikmalarni ham rivojlantirishga yordam beradi. Bu esa xotin-qizlarni jahon bozorida raqobatbardosh mutaxassislar qilishda muhim rol o‘ynaydi. Kasb-hunar ta’limining samarali bo‘lishi uchun amaliy mashg‘ulotlar katta ahamiyatga ega. Xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘rgatishda amaliyotga asoslangan o‘qitish usulini joriy etish,

o‘quvchilarni real ish sharoitlariga tayyorlashda muhim vosita bo‘lishi mumkin. Masalan, talabalar turli ish joylarida malaka oshirish va amaliy mashg‘ulotlarda ishtirok etish orqali o‘z ko‘nikmalarini rivojlantiradilar. Bu metod kasb-hunar kollejlarida va texnikumlarda keng qo‘llanilmoqda va ta’lim jarayonini hayotga yaqinlashtiradi. Shuningdek, bu yondashuv nafaqat xotin-qizlarning ishga joylashish imkoniyatlarini oshiradi, balki ularni kasbiy sohada muvaffaqiyatli faoliyat yuritishga ham tayyorlaydi. Zamonaviy texnologiyalar, xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘rgatishda keng imkoniyatlar yaratadi. Onlayn ta’lim platformalarini joriy etish, ayniqsa qishloq joylarida yashovchi xotin-qizlar uchun juda qulaydir. Internetga kirish imkoniyatlari orqali ular istalgan vaqtda o‘zlarini qiziqtirgan sohada ta’lim olishlari mumkin. Bunday platformalarda o‘qituvchilar va talabalar o‘rtasidagi interaktiv muloqot, videodarslar, testlar va amaliy mashg‘ulotlar o‘qitish sifatini oshiradi. Xotin-qizlar turli sohalarda, jumladan, informatika, muhandislik, dizayn va biznes kabi sohalarda masofaviy ta’lim orqali malaka oshirishlari mumkin. Masalan, "Coursera", "Udemy", "EdX" kabi platformalar o‘quvchilarga dunyo bo‘ylab o‘qituvchilar tomonidan taqdim etilgan kurslarga kirish imkonini beradi. Bunday kurslar, nafaqat ta’lim olishni qulaylashtiradi, balki xotin-qizlarga kasb-hunar sohasida global me'yorlarga mos keladigan bilim va ko‘nikmalarni beradi. Kasb-hunar ta’limini yanada qiziqarli va samarali qilish uchun gamifikatsiya yondashuvi keng qo‘llanilmoqda. Bu metod o‘quvchilarga o‘qish jarayonini o‘yin shaklida taklif etadi, bu esa motivatsiyani oshiradi va o‘quvchilarning o‘z bilimlarini yanada mustahkamlashga yordam beradi. O‘yinlashtirish usuli, ayniqsa, xotin-qizlarni kasb-hunarga tayyorlashda samarali bo‘lishi mumkin, chunki bu yondashuv o‘quvchilarni faol ishtirok etishga, vazifalarni bajarishga va mustaqil fikrlashga rag‘batlantiradi. Gamifikatsiya orqali o‘quvchilar turli muammolarni hal qilishda ishtirok etadilar va o‘zlarini real hayotdagi vaziyatlarda qanday harakat qilishlarini sinab ko‘radilar.

3-rasm. Xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘rgatishda jahon tajribasi

Bu metodni kasb-hunar ta’limida ishlatish orqali o‘quvchilar nafaqat nazariy bilimlarni o‘zlashtiradi, balki amaliy ko‘nikmalarni ham rivojlantiradilar. Xotin-qizlarni kasb-hunarga tayyorlashda mentorlik yondashuvi juda muhim hisoblanadi. Mentorluk - bu tajribali mutaxassisning o‘z bilim va ko‘nikmalarini yangi o‘quvchilarga o‘tkazish jarayonidir. Xotin-qizlar uchun malakali mentorlar bilan ishlash, ularni kasb-hunar ta’limi jarayonida qo‘llab-quvvatlash, ularga o‘z maqsadlariga erishishda yordam beradi. Mentorlar, o‘quvchilarga kasb tanlashda, ishga joylashishda va kariyeralarini rivojlantirishda yo‘l-yo‘riq ko‘rsatadi. Mentorluk shuningdek, xotin-qizlarga shaxsiy rivojlanish rejalari yaratishga yordam beradi. Bunday rejalarda o‘quvchining malaka oshirish va professional maqsadlariga erishish uchun zarur bo‘lgan o‘quv kurslari, amaliyot va tajribalar aniq belgilab qo‘yiladi. Mentorlukni o‘z ichiga olgan ta’lim jarayoni, xotin-qizlarning o‘z imkoniyatlarini to‘liq ro‘yobga chiqarishga yordam beradi.

Xotin-Qizlarni Kasb-Hunarga O‘rgatishda Jahon Tajribasi. Dunyo miqyosida xotin-qizlarni kasb-hunarga tayyorlash borasida bir qator muvaffaqiyatli tajribalar mavjud. Masalan, Skandinaviyadagi ba'zi mamlakatlar kasb-hunar ta’limida gender tengligiga erishish bo‘yicha ilg‘or yondashuvlarni qo‘llaydi. Shuningdek, Yaponiya va Janubiy Koreyada xotin-qizlarni texnologiya, muhandislik va ilmiy sohalarda o‘qitish va ularni ushbu sohalarda muvaffaqiyatli ishlashga rag‘batlantirish bo‘yicha yaxshi tajribalar mavjud. O‘zbekistonda ham ushbu tajribalardan foydalangan holda, xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘qitishda yangi yondashuvlarni tatbiq etish va

xalqaro hamkorlikni rivojlantirish katta ahamiyatga ega. Bu orqali jamiyatda gender tengligini ta'minlash va iqtisodiy rivojlanishning yangi istiqbollarini yaratish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR Xulosa o‘rnida xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘rgatish – bu nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lgan jarayon. O‘zbekistonning ta’lim tizimida gender tengligini ta'minlash, xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘rgatish va shuni aytish mumkinki ularning jamiyatdagi rolini kuchaytirish uchun ko‘plab imkoniyatlar mavjud. Zamonaviy pedagogik metodlar, innovatsion yondashuvlar va xalqaro tajribalarni o‘zlashtirish orqali, xotin-qizlarni kasb-hunarga o‘qitishning samaradorligini oshirish mumkin. Bu jarayon nafaqat xotin-qizlarning hayotini yaxshilash, balki jamiyatning rivojlanishiga ham katta hissa qo‘shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Experiences of violence and harassment at work: A global first survey, 2022. International Labour Organization and Lloyd’s Register Foundation. Available at: https: //www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/dcomm/documents/publication/ wcms_863095.pdf
2. The role of women in the modern world economy. 2023, October 21. Institute for Economic Research. Available at: https: //economy.kz/ru/Mnenija/id=382
3. Issues in the field of gender. Available at: https: //www.vsemirnyjbank.org/ru/topic/gender/overview 4. Abdurahmonov X., Zokirov Sh. Xotin-qizlarning tadbirkorlik va biznes faoliyatini qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha horij tajribasi [Foreign experience in supporting women's entrepreneurship and business activities]. Research Institute «Neighborhood and Family» under the Ministry of Neighborhood and Family Support of the Republic of Uzbekistan. Scientific Progress, 2022, vol. 3, iss. 2.
4. Bazhenov A.Yu. Women entrepreneurship: outlook potential for economy Development. Russian Journal of Entrepreneurship, 2018, May, vol. 19, no. 5.
5. Faxriddin B., No‘monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – T. 4. – №. 1. – C. 333-337.
6. Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – T. 4. – №. 8. – C. 45-50.
7. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O ‘ZO ‘ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA’SIRINI TAHLIL QILISH

//ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 4. – С. 81-87.

8. Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O ‘RGANISH.
9. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – Т. 5. – №. 5. – С. 787-791.
10. Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИ//https://www.iupr.ru/6-121-2024 https://www.iupr.ru/_files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true
11. Абдуқаҳоров Н., Турдиалиев Ж., Мўминов Н. АВТОМОБИЛИ M1 В РАЗНЫХ УСЛОВИЯХ АНАЛИЗ И ПАРАМЕТРЫ ТОРМОЖЕНИЯ УЧИТЬСЯ //Журнал научно-инновационных исследований в Узбекистане. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 377-386.
12. Каршиев Ф. У., Абдукахоров Н. ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ //Экономика и социум. – 2024. – №. 6-2 (121). – С. 1142-1145.
13. Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O ‘RGANISH.
14. Jumayeva M. Tadbirkorlikni rivojlantirishda ayollar faolligini oshirish. [Increasing the activity of women in the development of entrepreneurship]. Abstract of PhD thesis. Tashkent, TSUE, 2024.
15. Memesheva L.A. Gendernoye ravenstvo kak odin iz faktorov sotsial'noekonomicheskogo razvitiya Uzbekistana [Gender equality as one of the factors of socio-economic development of Uzbekistan]. Bulletin of Science and Practice, 2020, no. 7. Available at: https: //cyberleninka.ru/article/n/gendernoe-ravenstvokak-odin-iz-faktorov-sotsialno-ekonomicheskogo-razvitiya-uzbekistana